

Видан Богдановић

Вилсонова 1914.

Недавно је публика Југословенског драмског позоришта имала прилику да се упозна са најновијим остварењем познатог редитеља екперименталног позоришта Роберта Вилсона, који је нашој публици већ знан по представама *Ајнишјајн на њлажи* и *Писмо за краљицу Викторију*...

Да је велико интересовање владало за овај догађај најбоље говори податак да су све карте биле распродате данима унапред, а публику су чинили, данас, најпознатији представници из позоришног света, политике и културе...

Уз музику која на час буди асоцијације на неки марш, а час на музику из неког бечког кафеа с почетка двадесетог века, тече представа чији се ток у маниру Б. Вилсона често чини неповезаним и нејасним. Сцена са маскираним и напудерисаним глумцима, подсећа на циркусну или кабаретску представу.

Веома распрострањена тенденција, у савременим европским позориштима, игра тела-пантомима и овде је у великој мери присутна. Зарађене стра-

не, као и Срби, спомињу се тек узгредно. Главни језик је чешки, међутим изговарају се реплике и на мађарском, француском и немачком, јер је и представа настала као плод продукције народних позоришта из Чешке, Словачке и Мађарске. Уз веома јаке светлосне ефекте, по којима је Вилсон већ познат, створио је свој посебан визуелан језик. Попут медаљона дате су сцене свакодневног живота, из доба мира и рата у једном великом граду, Бечу, као и са фронта, крајње фарсичне садржине. Ако Вас је представа збунила, а вероватно и ошамутила, онда је Вилсон успео да постигне свој циљ. Вероватно ће неким претерани сценски ефекти, јака светлост и каткад дисонатна музика, остати главни и једини доживљај, међутим то је тек први утисак после ове представе.

Њено разумевање није могуће, без познавања Хашековог дела *Добри војник Швејк* и Краусог *Последњи дани човечанства*, и на њихове испреплетане изводе наилази се током читаве представе. Шта је Вилсон заправо

хтео да прикаже? Антиратну драму? Живот обичног човека у рату?

Никада више хуманисџичких књиџа, њесама, њрича и њокушаја да се научно објасни свети око нас. Ово ће бити први утисак неког посматрача који се не труди много да разуме време Карла Крауса, Кокошке и Хашека и вероватно ће му се доба *Belle époque* учинити тако лепим, да је заиста штета што је оно нестало... Логичним следом закључује се, да је Први светски рат донео сву ту пометњу и немир. Међутим, није баш тако, свет, ушущан и безбрижан давно је умро пре рата 1914, изгубио се уљуљукујући се у веровању да је дошло доба вечног мира и да је та генерација најврлија и велика због тога. Први светски рат само је убрзао и довео до врхунца ове неповратне деструктивне процесе у европској култури и духовности.

Вилсон нам је овом фарсичном представом приказао смрт Старе Европе.

То се најбоље види у сцени дефилеа државника, који у испарадираним оделима униформама, срећно одлазе у рат.

Друштво у коме се новине, свакодневно распродају, а пуне су бесмислених чланака, болесни који гину у рововима, здрави које ослобађају од војске, богаташи који живе од прихода

фабрика, које испоручују оружје непријатељској страни. То је слика друштва препуног противуречности које се претворило у сопствену карикатуру. На крајње комичан начин сазнајемо како су престала да важе сва мерила и било какав морал, како је заваладао хаос и бесмисао.

Велики светски слом и губитак свих мерила, такође, није промакао осетљивом оку, једном од највећих српских писаца Милошу Црњанском. Након ове представе постаје разумљивији Дневник о Чарнојевићу или његови стихови *Оџаџбина је џијана улица, а очинџиво је џрљва сџрасџи*.

Иако је у страним медијима ова представа оцењена као антиратна, она носи још једну поруку. Није само апсурдно ратовати, апсурдно је и ратовати у време општег апсурда. То се најбоље види у једној од последњих сцена, када се води дијалог времену које ће наступити после мира. Рат је почео, као последица свеопштег бесмисла и требало је да врати давно изгубљени смисао.

Ова представа помаже, да се разуме савремени проблем Европе, јер изгледа као да се још увек трага за његовим кореном. Међутим, ако је смрт Старе Европе, промакла савременицима, свакако није Краусу, Хашеку, Црњанском, а ни Вилсону.